

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 20-05-2021 r.

Adam Bodnar

IX.517.1042.2017.MK

**Pan
gen. Jacek Kitliński
Dyrektor Generalny
Służby Więziennej**

Szanowny Panie Dyrektorze,

uprzejmie dziękuję za przesłaną pismem z dnia 4 marca 2021 r. odpowiedź Zastępcy Dyrektora Generalnego gen. Andrzeja Leńczuka na moje wystąpienie z dnia 26 stycznia 2021 r., skierowane do Pana Dyrektora. Dotyczyło ono zaleceń w przedmiocie realizacji konwojowania osadzonych, zawartych w piśmie Zastępcy Dyrektora Generalnego z dnia 17 listopada 2016 roku skierowanym do dyrektorów podległych jednostek, sygn. BO-073/92/16/2206-2.

W przedstawionym stanowisku Służby Więziennej nie podzielono niestety zasygnalizowanych przeze mnie zastrzeżeń stwierdzając, że niezgodność przedmiotowych zaleceń z przepisami wyższej rangi nie zachodzi.

Jako argument przemawiający przeciwko zasadności zgłoszonych uwag wskazano przy tym brak w wystąpieniu informacji o stwierdzonych przypadkach nieprawidłowego realizowania konwoju. Pragnę zatem wyjaśnić, że przedmiotem mojego wystąpienia nie były jednostkowe skargi osadzonych na stosowanie nadmiernych i nieuzasadnionych środków bezpieczeństwa podczas konwojowania. Każda taka skarga, która wpłynęła do mojego Biura, została rozpatrzona indywidualnie, a w przypadku stwierdzenia naruszenia prawa każdorazowo poinformowane zostały organy więziennictwa: dyrektor danej jednostki lub dyrektor okręgowy Służby Więziennej. Dodam, że kopie notatek sporządzanych w sprawach skarg osadzonych uznanych za zasadne są przekazywane przez Zespół do spraw

Wykonywania Kar do Centralnego Zarządu Służby Więziennej. Stanowisko Rzecznika w tych indywidualnych sprawach jest zatem znane organom więziennictwa.

W swoim wystąpieniu skupiłem się na problemie kolizji zaleceń, skierowanych przez Zastępcę Dyrektora Generalnego do dyrektorów podległych jednostek, z zasadami wyrażonymi w przepisach rangi ustawowej. Dziękuję za poddanie analizie treści tych zaleceń, choć nie mogę, niestety, zgodzić się z wyprowadzonym z niej wnioskiem, iż pismo Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 17 listopada 2016 roku (BO-073/92/16/2206-2) jest w istocie „skompensowanym zbiorem (przypomnieniem) obowiązujących przepisów prawa regulującego służbę ochronną w Służbie Więziennej, w tym służbę konwojową”. Trudno bowiem byłoby zidentyfikować w przepisach ustaw obowiązek „profilaktycznego stosowania kajdan w trakcie wykonania każdego konwoju”, jak również nakaz konwojowania osadzonego w odzieży więziennej w przypadku „domniemania wystąpienia jakichkolwiek zagrożeń dla bezpieczeństwa konwoju”.

Gdyby ustawodawca był zdania, że każde konwojowanie jako procedura o najwyższym stopniu zagrożenia bezpieczeństwa – jak wskazano w udzielonej odpowiedzi – wymaga każdorazowo stosowania środków przymusu bezpośredniego, to niewątpliwie jednoznacznie wskazałby to w ustawie. Tymczasem, jak wiemy, nie ma to miejsca. Dlatego decyzja o prewencyjnym zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego w postaci kajdan powinna być wydawana w sposób zindywidualizowany, po przeanalizowaniu okoliczności danego przypadku. Zalecenia zdejmują natomiast z funkcjonariusza ten obowiązek indywidualnego rozstrzygnięcia o potrzebie zastosowania restrykcji, bowiem nakazują stosować kajdany każdorazowo. Dopuszczają odstępnie od tego jedynie w razie konieczności, wynikającej np. ze stanu zdrowia konwojowanego. Z podobnym odwróceniem zasady określonej w ustawie mamy do czynienia w przypadku zalecenia odnośnie odzieży, jaką ma mieć na sobie konwojowany. Mimo, że ustawa wyraźnie kształtuje zasadę korzystania przez osadzonego z odzieży własnej podczas konwojowania, zalecenia uprawniają funkcjonariusza do konwojowania w „umundurowaniu skarbowym” praktycznie każdego osadzonego.

W udzielonej odpowiedzi podkreślono wysoki poziom profesjonalizmu funkcjonariuszy Służby Więziennej realizujących konwoje, wywodząc tę ocenę z zestawienia liczby wykonanych w roku 2020 konwojów (blisko 74,5 tys.) z liczbą ucieczek dokonanych

podczas konwojowania (2) i usiłowań jej dokonania (1). Wypada zgodzić się z tezą przebijającą z pisma, że na te wskaźniki wpływ ma surowy reżim, w jakim wykonywane są konwoje. Kwestią otwartą w dalszym ciągu pozostaje jednak, czy we wszystkich przypadkach konwojowania ten surowy reżim jest uzasadniony i proporcjonalny do zagrożenia stwarzanego przez osadzonego.

W związku z powyższym, podtrzymuję moją ocenę treści zaleceń sformułowanych w piśmie z dnia 17 listopada 2016 roku (sygn. BO-073/92/16/2206-2) jako niezgodnych z przepisami ustawy – Kodeks karny wykonawczy i ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Wobec stanowiska Służby Więziennej w tej sprawie pozostaje mi ufać, że funkcjonariusze Służby Więziennej realizujący konwojowanie będą kierować się w swoich działaniach przede wszystkim przepisami ustaw. Nadzieję na to dają zawarte w udzielonej odpowiedzi informacje opisujące sposób realizacji konwojów. Jak wskazano, w przypadku konwojowania w oparciu o procedurę zgłoszenia „co do zasady nie używano środków przymusu bezpośredniego wobec osoby konwojowanej”. Przyjęcie takiej zasady jest w mojej ocenie w pełni uzasadnione i mające oparcie w przepisach ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, jednak trzeba dostrzec, że w pełni niezgodne przy tym z analizowanymi zaleceniami, które nakazują „profilaktyczne stosowanie kajdan w trakcie wykonania każdego konwoju”. Wydaje się zatem, że Służba Więzienna po części sama dostrzegła już niewłaściwość swego stanowiska.

Mam nadzieję, że przedstawione wyżej wyjaśnienia rozwiały Państwa wątpliwości co do istoty zagadnienia. Byłbym zatem wdzięczny za rozważenie raz jeszcze przedstawionej sprawy i podjęcie działań mających na celu wyeliminowanie z przedmiotowego dokumentu zaleceń sprzecznych z przepisami rangi ustawowej.

Kończąc pragnę zapewnić, że kwestie dotyczące konwojowania osadzonych będą w dalszym ciągu przedmiotem uwagi ze strony Rzecznika, a o każdym stwierdzonym przypadku naruszenia praw osadzonych będziemy, jak dotychczas, informować organy więziennictwa.

Z poważaniem

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/